

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום ראשון כ"ג ניסן תשע"ח | דף היומי בבלי: הוריות. דף היומי בהלכה: מאמצע סעיף ד' 'ואם שכרו' עד אמצע סעיף ו' 'וללמדו ספר'.
לוח יומי מקוצר: עמוד 196 סימן ש"ו.
מוסר: מתחילת פרק ה' עד 'וראה נא אחי'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ד משנה כב עד פרק ה משנה ד.

הדף היומי בהלכה

מדוע ניתן ליטול ריבית יומית מהבנק עבור יום השבת?

וכתבו פוסקי זמננו, שמותר ליטול ריבית יומית מהבנק גם עבור יום השבת, כיון שהריבית ניתנת לפי יום עסקים, ויום עסקים הוא מבוקר עד בוקר, או מצהריים עד צהריים, וכדומה - בכל מקום כפי המקובל בו, כך שחלק מהריבית הניתנת עבור השבת מובלע בריבית הניתנת עבור יום שישי, וחלקו מובלע בריבית הניתנת עבור יום ראשון.

[ביאורים ומוספים דרשו שו, 15]

כפי שלמדנו, חכמינו ז"ל אסרו ליטול 'שכר שבת', דהיינו שכר עבור עבודה הנעשית בשבת, כי אם ב'הבלעה' של שכר השבת בתוך שכר של ימים אחרים, וכגון שכר עבור חודש שלם, למרות שהשכר מחושב לפי מספר ימי העבודה. וכתבו הפוסקים, שהוא הדין בריבית (בהלוואה לגוי) המחושבת לפי ימים - אסור ליטול ריבית עבור יום השבת, אלא אם כן היא מובלעת בתוך ריבית של ימים אחרים.

הדף היומי בהלכה

כיצד יש לנהוג בנוגע לריבית היומית מהבנק בראש השנה?

הטוב מצד המקבל. וראוי להחמיר ולנהוג כן גם בשני ימי ראש השנה, אולם ביום טוב שלא חל בסמוך לשבת, אין להחמיר בחוץ לארץ משום 'יום טוב שני', כיון שלענין זה ניתן להחשיב את אחד הימים כחול.

[ביאורים ומוספים דרשו שו, 15]

כאמור, מותר ליטול ריבית יומית מהבנק עבור יום השבת, כיון שהיא מחושבת לפי ימי עסקים, וממילא ניתנת בהבלעה עם ימי שישי וראשון. אולם, כאשר חל יום טוב ביום שישי או ביום ראשון, שאז ישנה יממה שלמה שהריבית הניתנת עבורה אסורה משום 'שכר שבת' או 'שכר יום טוב', חובה לנכות מדמי הריבית סכום הניתן עבור יום עסקים אחד, ולתתו לצדקה באופן שלא ידעו מי הוא הנותן, כדי שלא יהנה משכר זה אפילו בהנאה של הכרת

הדף היומי בהלכה

האם מותר לשכור חזן לשבת בלבד?

וכן אם החזן מקבל את שכרו בהבלעה גם עבור תפילותיו בימות החול, וכגון שמשמש כחזן גם בסליחות - מותר הדבר לכל הדעות. ורופא, אחות או מיילדת, העוסקים בפיקוח נפש - רשאים ליטול שכר שבת, אם כדי שלא יימנעו בעתיד מלעסוק בכך בשבת, ואם משום שיחד עם דחיית השבת מפני פיקוח נפש נדחה גם איסור שכר שבת.

[שו"ע או"ח שו, ה, ומשנ"ב כב-כד; ביאורים ומוספים דרשו, 21-20]

אסור ליטול 'שכר שבת' גם עבור פעולה של מצוה; ויש שמתירים, אך אף לדעתם אין הנוטל שכר רואה ברכה בשכר זה; ולכתחילה אין להקל כדעה זו. ונהגו להקל ולשכור חזנים לשבתות, או לימים הנוראים; והרוצה לצאת ידי דעת המחמירים - לא יקצוב עם החזן שכר מראש, אלא יסכם עמו כי יתן לו שכר, ולאחר השבת ישלם לו כפי מה שידרוש, ואזי נחשב השכר כעין מתנה ולא כשכר.

במשך זמן מרובה קירב הגר"י מאיר זצ"ל את כוס התה אל שפתיו ועשה את עצמו כאילו הוא שותה. "יש כאן מישהו שעלול להיפגע אם לא אשתה" - לחש למקורביו

מעודו. כששאל רבנו מנין השיגו את תמצית התה, ושמע שהכינוה בכלי שלישי, סרב לשתות ממנה, מאחר ולא כך היתה הכרעתו למעשה. מכל מקום חשש רבנו מהפגיעה באחד מבני הישיבה, ובמשך זמן מרובה קירב את הכוס אל שפתיו, ועשה עצמו כאילו שותה את כוס התה, ולחש למקורביו: "הן אמנם שאין אנו מקילים בהכנת תמצית תה בכלי שלישי, אבל מצד שני יש כאן מי שעלול להפגע באם לא אשתה את התה"... והמשיך לקרב את כוס התה אל שפתיו כאילו שותה הוא את תכולתה... והעיקר שמי שטרח עבורו בכך לא יחוש שלא שתה ממנה שהכין לו.

(נר יששכר)

חלק מרכזי מאוד בעבודת ה' של מרן הגר"י מאיר זצ"ל היה הנושא של בין אדם לחברו. את מידותיו המופלאות ראו בחוש כל הנוכחים סביבו, וזהירותו בכבוד השני היתה למופת לכל, בהבחנתו בצרכי הזולת, ברגישות דקה ועדינה. באחת השבתות שהה מרן זצוק"ל עם בני הישיבה במושב זרועה. לאחר סעודת ליל שבת קודש התכנסו התלמידים באכסנייתו שבקרבת הישיבה. לרגל מזג האויר החורפי והקשה, הוזקק רבנו לשתיה חמה, והתברר שבני הבית שכחו להכין תמצית תה מבעוד יום.

אחד הנוכחים אשר בבית הוריו נהגו להקל בהכנת כוס תה בכלי שלישי, כשיטת מקצת הפוסקים, ניגש אל המטבח והכין כוס תה למרן, כפי שנהג

פניני הפסח

בשנת תשע"ב כשביצעו שינויים בדירת הגר"ח קניבסקי שליט"א, לפתע הלך לבדוק איזה קיר האם שברוהו. "על הקיר הזה הגיע החגב" - הסביר - "ואני רוצה שיישאר כזכר לחסד שעשה עמי ה'"

ושמעתי מהגאון רבי עמוס טבציניק שליט"א, שלאחר שסיים רבנו כתיבתו בענין חגבים, שאלו למורה בטבע, ואמרה שלא כך נראה החגב, והיתה לו מכך עגמת נפש. ואז בדיוק הגיע החגב וראה שאכן נראה כפי שכתב, ושמוח על כך רבנו והלך מיד לספר זה לאביו, ואביו מאד התפעל מכך. ובשנת תשע"ב, כשעסקו בשינויים בתוך דירת רבנו, לפתע הלך לבדוק איזה קיר אם שברוהו, ושאלוהו מדוע בודק, ואמר שעל קיר זה הגיע החגב, ורוצה שישאר זכר לחסד ה' שעשה עמו.

(דברי ישי' מתוך 'מנחת תודה')

כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע (ויקרא יא מב).

אמר פעם רבנו הגר"ח קניבסקי שליט"א, כי יש הנהגה מיוחדת בלומדי התורה שמסייעים להם משמים ללימודם, וכשעסק בחיבור קונטרס 'קרני חגבים' נצרך לראות חגב, ובדיוק באותו זמן נזדמן חגב בביתו, וראה מה שהיה צריך. שאלתי לרבנו: מהיכן ידע שזה חגב? והשיב: "לפי הסימנים". והוסיף, שבהגות מיימוניות פ"א ממאכלות אסורות אות מ' כתב: "וכשהיה עוסק ר"י בעופות בא קו"ץ אחד על ישיבתו ומצאוהו קורקבנו נקלף" וכו' ע"ש. ושמעתי מהרבנית ע"ה, שאחר זמן שוב היה ספק לרבנו בדיני חגב ונצטער שבפעם הראשונה לא הסתכל גם על פרט זה, ושוב הגיע חגב פעם שניה.

ענינא דיומא - חול המועד

האם חמץ שהיה בפסח ברשות גבאי צדקה - מותר באכילה לאחר הפסח?

ישראל שיש לו שותפות עם גוי בחמץ ועבר עליו הפסח, ואחר הפסח פירקו את השותפות, חלקו של הגוי מותר בהנאה וחלקו של ישראל אסור, אבל אם לא פירקו את השותפות הכל אסור. ויש מפוסקי זמננו שהורו כי אף שותפות במניות דינה כן, ולפיכך המחזיק במניות של חברה שיש בבעלותה חמץ עליו למוכרן לגי לפני הפסח.

[ביאורים ומוספים דרשו, תמח, 4, 5, 7]

חמץ של גוי שעבר עליו הפסח, מותר באכילה ובהנאה, והוא הדין בחמץ של הפקר, וטעם ההיתר - שחמץ שלא נעשה איסור בהשתייתו בפסח, לא אסורו חכמים לאחר הפסח. אולם, חמץ של ישראל, שהפקיר את חמצו אך הותרו בביתו בכוונה תחילה, הריהו אסור אף בהנאה.

וחמץ הנמצא ברשות גבאי צדקה, שאין דרכם לחלק לעניים מסוימים בדווקא, יש אומרים שאין הגבאים עוברים עליו ב'בל יראה', ולכן הוא מותר באכילה לאחר הפסח.

שאל הבחור את הגר"פ שיינברג מה יש במלה 'הנורא' שהוא תמיד בוכה בעת אמירתה. התחיל רבנו לענות לו: "אתה יודע מה זה הגיבור והנו... והנור..." - ולא הצליח להשלים את המילה

שהייתי עומד בסמיכות אליו בחזרת הש"ץ, שכשהיה מגיע למילים 'לבוהן לבבות ביום דין' היה רועד כולו במשך זמן רב ולא היה מצליח להמשיך. ואף בחודש אלול, כל פעם שהיה אומר 'אלול' היה בוכה, ופעמים בשיחות בחודש אלול הזכיר: 'הרי עכשיו אלול... ומיד היה בוכה. "תמיד בעת שלמדו הלכה, היה ניכר שכל דבר שהיה בו צד להחמיר היה משתדל לנהוג כן [חוץ מאם היה נוגע בביטול תורה]. ואחז שכך צריך לנהוג בכל פרט בהלכה ולא לסמוך על קולות, עד שאמר פעם בסיום שיחה בערב ר"ה: "ואני מבטיח לכם שכל מי שיקבל על עצמו כך להקפיד בכל הענינים בלי לחפש קולות בכל ענין, מובטח לו שיצליח".

(רשימות תלמידים לזכרו בתוך: 'אוסף גליונות' מבית 'צוף הוצאה לאור')

ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא (אבות ד כב) יראת השמים של מרן הגר"פ שיינברג זצ"ל היתה מוחשית ביותר וניכרה על פניו ובכל מעשיו. סיפר אחד מתלמידיו: "מנהגו של רבנו היה לגשת כש"ץ באופן קבוע, והיה בוכה כמה פעמים בתפילה באופן קבוע. אחד מחבריי נתן את לבו לעובדה שכמעט תמיד כשהגיע למילים 'הגיבור והנורא' היה בוכה, ניגש אליו ושאל אותו: מה יש דווקא במלה 'הנורא'? רבנו התחיל לענות לו כך: 'אתה יודע מה זה הגיבור והנו... והנור...' - ולא הצליח להשלים את המילה מחמת שהתחיל לבכות ולרעוד. אותו בחור כבר לא היה צריך תשובה יותר מזו. "עד היום, כל פעם בהגיעי ביום הדין לפיוט 'לקל עורך דין', אני נזכר ברבנו

פניני הפסח

לפני שהתחילו ללמוד נכנסה הרבנית בדאגה רבה ואמרה להגר"ב צ זצ"ל כי נמלים התחילו לבוא על השיש במטבח, ויש חשש גדול שעוד מעט הן תעלנה על העוגות. ומה יגישו לאורחים מחר?

תולדות אדם, ח"ג פ"ב) על הפסוק במשלי (טז, ז) "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו" - "גם אויביו, לרבות את הפרעושים". היינו, שאם המעשים יהיו רצויים לפני הקב"ה, גם הפרעושים והנמלים ישלימו עמנו ולא יעשו לנו שום נזק. וא"כ עתה שאין לנו שום דרך טבעית לסלק את הנמלים, כי בשבת אסור הרי להורגם, הדבר היחידי שעלינו לעשות הוא לחזור בתשובה ולקבל על עצמנו לעשות תמיד את רצון ה', וכך כשהקב"ה יהיה מרוצה ממעשינו, הנמלים ישלימו עמנו ולא יגעו בעוגות.

למחרת בבוקר בדקו את השיש, והיה נקי לגמרי מנמלים. לא היה שם זכר אפילו לנמלה אחת. אח"כ פתחו את העוגות והן היו נקיות לגמרי, אף נמלה לא היתה שם. היו כמה עוגות שפרסו אותן לפרוסות לראות אולי מסתתרת בתוכן איזו נמלה, וגם שם הכל היה נקי לגמרי, והגישו את העוגות לאורחים בשלמותן לשמחת ולרווחת כולם. ויהי לפלא.

(שלמים מציון)

אל תשקצו את נפשתיכם ככל השרץ השרץ (ויקרא יא מג). מעשה נפלא סיפר הגר"י ברנפלד, החברותא של הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל: שבת אחת היתה שמחה משפחתית בבית הגר"ב צ, והכינו בבית הרבה עוגות בשביל האורחים שיבואו לשמחה, והניחו אותן על השיש במטבח. בליל שבת בא הרב ברנפלד כדרכו לבית הגר"ב צ כדי ללמוד בחברותא, והנה לפני שהתחילו ללמוד נכנסה הרבנית בדאגה רבה ואמרה, שנמלים התחילו לבוא על השיש במטבח, ויש חשש גדול שעוד מעט יעלו על העוגות. וכידוע, שכאשר נמלים באות ומוצאות דבר מתוק, מיד קוראות לחברותיהן ותוך דקות מתמלא המקום בהמון רב של נמלים. וממילא עתה שבאו הנמלים ליד העוגות, החשש הוא שעוד רגע הן תעלנה על העוגות שעל השיש ויפסידו אותן מאכילת אדם, והעוגות הללו היו הכיבוד העיקרי שאמור להיות בשמחה, ואם הן תתקלקנה מחמת הנמלים לא יהיה מה להגיש לאורחים.

הגר"ב צ ענה מיד בדברי המדרש שהביא הגאון רבי זלמן מווילנא (בספר

המוסר היומי

האדם קורא עיתון והקדוש ברוך הוא בוכה...

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים: שעה הקב"ה שהוא יצר נשמתו והביאו לעולם הזה לטובתו, יושב ובוכה על איבוד זמנו, שהיה אפשר לו אז לעסוק בתורה, ולסגל לנפשו אוצרות של פנינים ואבנים טובות שיאירו לו לנצח בכבוד וגדולה, והוא מחליף את כל זה בדברים שאינם יתרון כלל לנפשו. ואדרבה, מביא צרות על נפשו משחוק וליצנות ולשון הרע, שהוא עתיד ליתן דין וחשבון על הכל. והאיש המתבונן בזה היטב, לא תערב לו כלל ההנאה מחברת מקצועות וקריאת דברים שאינם דרושים לו, רק בכל עת ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו ישים לבו אולי בידו לעסוק בתורה בזו השעה, שהיא אושרו וחיינו לנצח."

[תורת הבית פרק ה]

"אמרו חכמינו ז"ל: על שלושה הקב"ה בוכה בכל יום, על שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק... והיינו, שהקב"ה שהוא היודע באמת האושר המגיע לנפש האדם מלימוד התורה, ורואה בכל שעה איך מוציא האדם שעויות היקרות שיש בידו להביא בהם אוצר של תורה, שהוא אושר נצחי לנפשו שאין ערך אליו מכל אושר ותענוג הנמצא בעולם, והוא מבלה עתותיו היקרות בדברים שאין בהם יתרון לנפשו כלל, והקב"ה הוא בבחינת אב לישראל - הוא מצטער ובוכה על אבדן אושר בניו החביבים אבידה נחצית שלא ימצאו אותה לעולם, שמקום קניית התורה הוא רק בעולם הזה.

והאיש הנלכב עליו להתבונן בזה בכל עת שבאותה שעה שהוא יושב בטל, בחברת מרעים השמחים יחד בספוריהם, או קורא ב'מכתב עת' (עיתון), באותה

כיצד יתכן שאדם ירוץ לבית הכנסת לשמוע דרשה, ויעבור בזה על איסור?

ד: יואל וקסבתור

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

הדרשה, עוון מעשה בידו, שכן ציונה התורה "לא תלך רכיל" להורות לנו שגם על ההליכה יש איסור, מלבד עוון הרכילות עצמו, וראה שם עוד מה שהאריך בזה. אם כן, מה הדין אם לבסוף לא סיפר את הרכילות? האם עובר על ההליכה? באילת השחר (ויקרא יט, טז) הסתפק בכך, דשמה עובר מחמת ההליכה בלבד, וכפי שדימה זאת החפץ חיים' לאיסור עשיית משקלות מזויפות, שעובר עליו כבר משעה שעשה את המשקל המזויף, כמבואר בגמרא (בבא מציעא סא, ב). והטעם שבאיסור לשון הרע ורכילות גם ההליכה כדי לדבר אסורה, יש שביארו (שיעורי עיון) על פי מה שכתב החפץ חיים' לעיל, שאיסור לשון הרע חלוק משאר איסורים שבין אדם לחברו כמו גזל ועושה וכיוצא בזה, שבהם האיסור הוא רק בתוצאה, ואם ירצה לגזול ולעשוק את חברו ולא יעלה בידו, בוודאי אין בידו עוון גזל ועושה; מה שאין כן לענין לשון הרע, אף אם לא יבוא שום נזק לחברו על ידי דיבורו עובר איסור, כיון שאת עצם הדיבור בגנות חברו אסרה תורה, משום בחירתו לחייב ולהרשיע את חברו ושמתו לאידו.

היום מתחילים לומדי החפץ חיים' היומי את כלל א' מהלכות רכילות. "המרגל בחברו, עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא יט, טז): 'לא תלך רכיל בעמך...'". (סעיף א'). "איזהו רכיל? זה שטוען דברים מזה לזה, והולך ואומר: כך אמר פלוני עליך, כך עשה לך פלוני, כך וכך שמעתי עליו שעשה לך, או רוצה לעשות לך" וכו' (סעיף ב').

אנו רואים שבאיסור רכילות התורה מזכירה גם את עצם ההליכה. ואכן בביאורים ומוספים מצינים מדברי החפץ חיים' לעיל, שעובר על הלאו כבר משעת ההליכה, שהרי הזמין עצמו לרכילות, והוסיף שמצא כן בשל"ה הק' (פרשת קדושים על הפסוק 'לא תלך רכיל'). [וכעין זה מבואר ברש"י ורמב"ן בפרשת קדושים שם].

וכן לענין המתלוצץ ומלעיג על דרשת הרב בבית הכנסת, כתב החפץ חיים' לעיל שכבר בעת מרוצתו לביהכ"נ לשמוע את הדרשה, כדי שיהיה לו אחר כך במה להלעיג ולהתלוצץ מהרב - עוון הליכה בידו, ואחר כך כשמלגלג על

פניני ההגדה

ר' שלום סיפר כי היא הדגישה ואמרה, שכל העת שרבי אלחנן היה בבית, הכלב נשאר במקומו כאילו נדבק לדלת הכניסה, עמד דום. אחרי שרבי אלחנן יצא, שב הכלב לקפץ ולרוץ כאחד הכלבים. ויהי לפלא.

לא נבח, ברח פנימה וכאילו נדבק לדלת. כלב הרי לא יודע חכמות, הטבע שלו לנבוח ולכעוס, ונאלם דום. בעלה המנוח היה מהנדיבים של הישיבה בברנוביץ, רבי אלחנן הגיע לאמריקה למסע התרמות (ושב לברנוביץ ממש עם פתיחת המלחמה העולמית ונספה בקובנה בפורט התשיעי, הי"ד) לכן הגיע לביתם. ר' שלום סיפר כי היא הדגישה ואמרה, שכל העת כאשר רבי אלחנן היה בבית, הכלב נשאר במקומו כאילו נדבק לדלת הכניסה, עמד דום. אחרי שרבי אלחנן יצא, שב הכלב למתכונתו הקודמת לקפץ לרוץ, כאחד הכלבים. ויהי לפלא. הוא הענין שדיברנו אודות צלם האלקים שנכר על פני האדם. אך על איזה אדם? זה ששומר על הצלם האלקים שלו. מורא'דיג. "נשמה שנתת בי טהורה היא", הנשמה היא הצלם האלקים שבאדם, והצדיקים שומרים עליה בשלמות.

(יחי ראובן, עמוד פ"ג, פרשת נח)

הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע (שמיני יא, כז).

סיפר לי רבי שלום שבדרון זצ"ל, כי בהיותו באמריקה, סיפרה לו אלמנה פלונית את המעשה הבא: היא החזיקה כלב בבית. מדוע? לאחר שהתאלמנה פחדה להתגורר לבדה עם הילדים (והעושר הרי מביא גנבים), לכן רכשו לה כלב שמירה, כדי שאם יהיה מי שרק ינסה להכנס לחצר - קולות הנביחות ישמעו עד הרחוב השלישי, ואם הוא יכנס לתוך החצר - הכלב יתנפל עליו ויעשה בו שפטים. כלב שמירה!

פעם אחת בשעות הבוקר, היא מבחינה שהכלב המסור שלה רץ מהחצר לתוך הבית פנימה, ונעמד ליד השמשה הקדמית של הדלת השקופה, מסתכל מבפנים החוצה וכאילו נתלה ונשען על הדלת. עומד דום, כאילו רועד ממש. מה קרה לכלב?

עד שהיא חושבת, היא שומעת דפיקות על הדלת השקופה. התקרבה, והנה, לא פחות ולא יותר, רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל עומד ליד הפתח. הכלב אפילו